

Kronika

Ett tabu omger de verkliga orsakerna till övergreppen i Södertälje, påpekar Per-Olof Bolander.

Sex à la Södertälje

Konkurrensen är mördande men frågan är ändå om inte onsdagens Aktuellt bjöd på ett svårslaget intellektuellt lågvattenmärke, när socialstatens inkallade representanter kommenterade raden av misstänkta gängvåldtäkter i Södertälje.

Uppmärksamheten kring fallen är på det hela taget befogad. Det är möjligt att de senaste fallen bör resultera i nedlagda åtal eller friande domar ur strikt juridisk synvinkel (för domare den enda acceptabla synvinkeln). Likväl återspeglar de en ungdomskultur som är ovärdig och destruktiv och näppeligen begränsar sig till Södertälje, även om den just där vuxit sig starkare än annorstädes.

Ungdomar i lägre tonären *lägger* sig till med sexvanor som imiterar hårdporren och attityder hämtade från rapmusikens perverterade macho-ideal. En reellt och allvarligt problem föreligger alltså. Vad hade då socialstaten att säga om saken? Först ut var jämställdhetsministern.

Porrens tillgänglighet uppfattas som något utanför politikens legitima räckvidd. Däremot anses det både möjligt och önskvärt att omdana människors sexuella beteenden.

Hon talade om djupa strukturer som genomgående missgynnar och utnyttjar kvinnor, hon luffade den feministiska teoribildning som alltmer kommit att tjänstgöra som ideologiskt alibi åt den socialstatsbärande klassens maktprojekt.

Det kan tyckas märkligt att dessa urgamla struk-

turer just nu, efter ett sekel av fortskridande kvinnoemancipation, slår till i Södertälje. Men teorin hanterar galant den invändningen (även om Jarl Alfredius var alltför mycket av en gentleman, eller något annat, för att göra den): *Det är just för att den samlade kvinnorörelsen utmanat patriarkatet som det nu slår tillbaka med öppet sexuellt våld och kvinnoförnedring.*

Efter ministerns obehagliga utflykt i genusteoriens slutna rum kom analysen från RFSU:s ordförande som ett välbehövligt komiskt mellanspel. Hon valde att fokusera på skolans otillräckliga sexualundervisning. Den sexuella som kommit till ytan i Södertälje är av betydligt senare datum än den obligatoriska sexualundervisningen. Om det nu plötsligt behövs mer sådan undervisning, vad beror då det på? Ordföranden för RFSU fördrar att inte tänka så långt. En person vars huvud trivs så bra nere i sanden kommer, om hinduerna har rätt, tveklöst att återfödas som struts.

Båda damerna var dock eniga om att nu behövs den folkfosteran som enbart den upplysta socialstaten kan bistå med, i form av kampanjer, fortbildning av alla som arbetar med ungdomar och, förstås, en ny mansroll. Men de vill inte tala om flodvägen av pornografi, massmedias sexfixering, familjens förfall och undermineringen av all vuxen auktoritet som hävdar en traditionell moralsyn.

En psykiater fick vifta undan porrens inverkan och misstänkliggjorde istället de inblandades anhöriga genom att generellt ifrågasätta deras kvinnosyn. Sådan är socialstatens agenda: De sista resterna av fadersauktoritiet måste rotas ut. Porrens tillgänglighet uppfattas som något utanför politikens legitima räckvidd. Däremot anses det både möjligt och önskvärt att omdana människors sexuella beteenden. Hybris går hand i hand med impotens.

De som profiterar på ungdomars naturliga nyfikenhet och osäkerhet har immunitet, medan fäder och söner som inte lever upp till en allt omöjligare mansroll ska omskolas. Målet är ungdomar som i en unikt sexualiserad kultur fritt ska bejaka sina drifter ooh fullständigt respektera varandra, varelsen som hittills aldrig observerats på jorden, allra minst när fulla tonårskillar möter uringade tonårstjejer.

13 november 1998

PER-OLOF BOLANDER

Smålänningar tige i finansskretsarna

Att svensk retorik i all sin anspråkslöshet följer samma lagar som den romerska, visar Göran Hägg i sin handbok. Catherine Gierow anmäler den.

Många kommer att investera i Göran Häggs *Praktisk retorik* och ännu fler borde: Politiker, fackliga kometer, K G Hammar, landets företagschefer (stora som små), omskolade militärer och förvärvsarbete skribenter.

Språket

Göran Hägg
Praktisk retorik
W&W, 1998

De talare som frestas av Hägg har inte tid att grubbla över Cicero, inte heller jagar de efter Quintilianus på antikvariater. Retorikens charm har de upptäckt som barn genom Jesus Kristus, som student genom Olof Palme och som vuxna genom Hillary Clinton, tidigare i höst. Men Hägg glömmet inte att anföra lokala föredömen som Thorbjörn Fälldin, Gudrun och Våran Mona, duktig på folklig retorik hon med, Tobleronetalet till trots.

Hur går det då till? Retorik sett är det lätt som en plätt: den duktiga talaren måste anamma branschens grundpsykologi och några fiffiga knep som fungerar så länge man inte missbrukar dem. Moral och etik behöver man inte bry sig om. Sådant finns inte inom retoriken. Den är lika amoralisk som atomfysik eller genteknik, lika neutral som Clausewitz eller Machiavellis läror. Den bara är.

Talet är stundens konst

Talet hör till stundens konst och som med krig, TV-reklam, kärleksstrategier och valkampanjer är det bara resultatet som räknas. Och resultat uppnås när talaren framstår som pålitlig och kunnig: Då smälter budskapet in som bionung. Praktiskt sett är det förstas svårare, men det går att öva upp sig. Häggs Stora Röda är en katalog över tricksen, en handbok, och inget man fobiskt ska följa.

Från listalet till Gudrun Schyams första majtal, från Tricky Dicks adjötal till Hillary Clintons försvar av Bill, gäller att skapa rätt stämning för att sedan låta retorikerna göra sitt. Målet är ju att vinna skeptikern och tvivlaren. Fel formulering, fel kroppspråk kan bli förförande. Det efemära går aldrig att lappa ihop i efterskott. Jesus? Palme? Clinton? Nixon? Exemplet hämtas från kändisar, absoluta sådana, klippta och skurna ledare i alla sammanhang.

Men oroa dig inte, läsare: Handboken är skriven för dig som är illa tvungen att hålla tal utan att ha nåt väsentligt att säga, för den respektable VD som vill få fart på en skeptisk styrelse, liksom för sön-

dagstalaren som drabbas av panik när han vandrar den oändliga sträckan fram till talarstolen (Hägg avråder från kalsongtricket – att inbilla sig att alla sitter där i smutsiga kalsonger – lika bestämt som från Carnegies tips: Att den osäkra talaren ska intala sig att var och en i publiken är skyldig honom pengar).

Göran Hägg är erfaren, genomtänkt och pedagogisk: Koppla av, talare, och tänk på vad du vill åstadkomma. Och skissa på en historia som börjar med ett fängande *exordium* och slutar med ett manande *peroratio*.

Mitt emellan stuvur du in lite av varje: *narratio*, *probatio*, *argumentatio* och så vidare. Orden kan klinga skrämmande men står för solida realiteter. Och du ska inte försvara O J Simpson en gång till: Anpassa talet till dina behov.

Hitler hör till retorikens största och tränade sig inför spegeln: Det är att ta i men så var det. Idag anses spegelövningar som fjompiga och totalt passé. Men spegel eller ej, ägna uppmärksamhet åt de detaljer som bara är detaljer när du sitter hemma men avgörande inför en stor publik: Storleken är ju viktig och ju större folkmassan är, desto viktigare blir det att ha koll på det minsta.

Är du stilig, begåvad och förmögen ska du absolut inte ta någon risk: Satsa på ödmjukhet, blygsamhet och något slags rörande klumpighet som får publiken att koppla av.

Allt är viktigt för den som vill vinna: Klädseln förstas (kostym och slips är alltid bra), rösten (tala högt och tydligt, drick te med honung), blicken (rak och fast, harmoniskt kopplad till munnen), eventuell dialekt (norrländska är bra inom politiken, skånska gör susen om du säljer mat, småländska bör undvikas i finansskretsar, Bildts dialekt passar bara om man är just som Bildt).

Är du stilig, begåvad och förmögen ska du absolut inte ta någon risk: Satsa på ödmjukhet, blygsamhet och något slags rörande klumpighet som får publiken att koppla av. Kanske rentav att tycka om dig. Att få den att skratta är riskabelt. I Sverige kopplas ännu kompetens och pålitlighet med träig, lantlig träkighet.

Summa summarum: De som inte ser ut som Tom Cruise, inte rör sig som Clint Eastwood och inte talat

Foto: ROGER TUJESSON/PHENIXS BILD

Våran Mona. Mona Sahlin lyckades framställa sig som den folkligaste av de folkliga.

som Jarl Kulle ska framstå som presentabla offer som kan sin sak, menar väl och ser livets ljusa sida trots all trassel. Men akta dig för en sak: Översittare ska inte försöka lura sin publik med fäliga leenden, avspänt kroppspråk och ostrukna fritidskläder. Sverige är ett litet land och människor känner – inte minst ryktesvägen – varandra.

Att försöka lura dem blir förodande: Säg det du vill ha sagt och fjompa dig inte.

I andra länder är det annorlunda. Som arrogant och vältalig översittare ökar dina chanser i USA och likaså i Frankrike där träighet får folk att zappa iväg. Eller falla i sömn om de inte kan lämna sin bänk.

I alla länder är det bra att smickra folk, särskilt dem som sitter mitt emot. Kritik ska riktas mot någon frånvarande. Håll dig till det positiva så länge det överhuvudtaget går: Tänk dig avskaffa dödsstraffet är det lämpligt att börja med att tycka synd om den stackars bödel som blir arbetslös på kuppen.

Nyckeln till framgång

Annat är välbekant. Om du – eller ditt parti – gått igenom en kris, så är det obligatoriskt att påpeka att kriser är nyckeln till utveckling och... ja, varför inte framgång?

Man lär sig mycket av Göran Häggs *Praktisk retorik*. Och underhållande är det att läsa den och getta sig åt fadäserna. Plötsligt förstår man vad som talare åstadkommit, varför några fick våra öron att vidgas till trattar medan andra orsakade magont och raseriutbrott i salen.

Talekonsten är inte den dygd som är bäst fördelad i världen. Men handfasta kunskaper i retorik jämnar ut oddsen. Det är så sant som det är sagt...

CATHERINE GIEROW